

Рецензия

на дисертационния труд на Збигнев Бялоблудски на тема „ Анализ на стабилността и ефективността на правителствата в политическите системи на страните от Източна Европа “ , за присъждане на научната степен „ доктор на науките “ , професионално направление 3.3 „ Политически науки “

Паспортни характеристики на амбициозното теоретическо начинание удостоверяват, че е разгърнато в солидно аналитично пространство (357 стр.) , структурирано в канонични форми - увод , предметно изложение (локализирано сюжетни линии в 4 глави) , заключение (архивирало постижения , подкрепящи академичната претенция) , 114 таблици в основния текст (267 ст.) , консултантско поле , организирано от респектиращо портфолио от 1072 заглавия на руски , украински и английски език и три обособени приложения . Отделните части (глави) , са намерили в обособени структурни единици (параграфи) , смисловообразуващи и предметно дисциплиниращи зони , надграждащи значения в уплътняването на изследователския дискурс , а налични обобщения на постиженията във всяка глава , като традиционни портieri на съдържание (gate-keepers) , подсказват акценти в последващия анализ.

Актуалността на изследването е дериват на предизвикателствата , пред които са изправени младите демокрации в Източна Европа .В драматургията на демократичното преподреждане е проектиран и вектор към стабилността и ефективността , като нещо съществено в биографията на еруптивните процеси , оформящи политическия ландшафт. Промотирана е и от обстоятелството , че тези процеси не са останали в полето на историческото , т.е. не са заляти с гипса на свършеността , а и конкретиката в подобна политическа среда далеч не е очевидност , не е референт на обективни стойности на вече стандартизирани - макар и новоосветени - политически практики , вписани в модерния формат на демократичното безбрежие.

В аналитичното промисляне на привидност и драматизъм в случващото се в страните от Източна Европа е материализирана значимостта на особено съдържателното изследване на Збигнев Бялоблудски . Стабилността и ефективността на правителствата в политическите системи в този регион, основателно са мислени като индикатори за „измерване“ на качеството на политическото управление . Страни , съседи на ЕС , чиито практики са енергизирани от институционални детерминанти и атрибути , несвойствени за консолидираните и „ полуконсолидирани “ (!) демокрации - независимо от огласените като цел , ценности на представителната демокрация. В

този контекст , сравнителният анализ на системни характеристики на мислените като „ преходни “ политически практики на страните от „ Източна Европа “ , проектиращи особености във функционирането на властовите системи , уплътнява теоретическата самоличност на изследването .

Интеграционно-дезинтеграционната драматургия на социално-политическата трансформация , репликира като обособен профил и подмяната на демократичния патос на промените с авторитарни политически практики , облечени в демократични форми . Привидности , с ресурс да „ театрализират “ оптиката на политическия дискурс, т.е.в условията на „ нормализиран “ политически пърформанс , неговите референции не биха били проективни за практики , в които инсценировката е „всеобща“. Проекцииите на интеграционно-дезинтеграционните , демократизиращи и авторитарни тежнения , регистрирани в нееднозначността на промените в политическата инфраструктура , са интронизирали в сценографията на изследването сравнителен анализ на „институционалните “ основания при формирането , дейността , стабилността и ефективността на правителствата на страните от региона – на базови тенденции във функционирането им .

Разнообразието от атрибути на политическите практики в региона поощрява идентификацията на политически институти и процеси , детерминиращи параметрите на функциониране на правителства и системи за управление . Полезното разграничение на „ Източна Европа “ от по-широкия обхват на понятието постсъветско пространство и оповестените времеви рамки (1991-2012) , рамкират предметната ориентация на изследването , но би била полезна допълнителна аргументация , относно включването на Русия в обхвата на Източна Европа , сиреч географски , или геополитически са рамкиращите ограничения - нечленуващи в ЕС постсъветски страни, белязани с обща история , сродни политически институти , културни ориентации и т.н.

Методологическият инструментариум е приютил емблематични подходи като системен и сравнителен анализ , бинарни анализи , крос-темпорални измервания, социологически методи за събиране и анализ на информацията , а „ многостепенното “ прилагане на общонаучен арсенал и специфични методи - дискурс-анализ , контент-анализ , моделиране и пр. , е активизирало съдържателни изследователски проекции . Инертността на политическите системи , позволява регистрация на репрезентиращи характеристики относно формата и профила на промените и системно промисляне на генезиса и функциите на политическите режими , на институционалните фактори на устойчивост - неустойчивост и фрагментацията в демократизиращите се практики . Привлечен е солиден доктринален ресурс за реализация на изследователските цели - в него са отразени импликациите на класическите теории за демокрацията , на електоралната демокрация , типологията на политически системи и режими , патологията , псефологията и пр . Аналитичният дискурс е дисциплиниран от прецизно дефиниран обект на изследване - политически системи , идентифицирани в политически институти , имащи отношение към стабилността и ефективността на правителствата и системите за управление , за да намери в предмета на изследване ,

векторите на конкретния анализ на стабилността и ефективността на правителствата в политическите системи на страните от Източна Европа .

Предметно очертан изследователски проблем , проектира трайност на аналитичните усилия да се установи , по какъв начин типът политически режим и динамиката на демократизиращи или авторитарни тежнения в конфигурирането на институционалната инфраструктура , влияе върху стабилността и ефективността на правителствата. Стратегическа ориентация , превъплътена в многопрофилна теза , търсеща в особеностите на трансформациите в политическите конструкции и в активизма на интегриращо-дезинтегриращи и демократизиращо-авторитарни тежнения причината за ленивата , противоречива промяна , за мудното преодоляване на различията с политическите системи на консолидираните и полуконсолидирани демокрации (във формален аспект различията изглеждат енигматични , при все това , „демократичната“ епистемология създава възможности за поддържане на подобни постулати) .

Аморфната симбиоза на де-демократични , екстрадемократични и ре-демократични тежнения , би трябвало да се разкрие в емпирията на реалните политически процеси, като различия в стабилността на правителствата спрямо ефективността. Различията във властовите структури на по-малко демократичните и по-малко авторитарни страни , са закотвени като условия за растеж на стабилността на първите , с намаляваща ефективност и растеж на ефективността на вторите , обяснени с политическия плурализъм. Подбуда за локализиране на допълнителни сюжетни линии , ангажирани с изследване на институционалното и политико-правно измерение във функционирането на правителствените кабинети , а като цел на изследването да е записана разработка , верификация и апробация на инструментите на компаративния анализ на стабилността и ефективността на правителствата и политическите системи .

Изследователските задачи , конкретизиращи импликациите на целевата ориентация, структурират допълнително изследването : концептуално определение на стабилността и дефиниране на ефективността на правителствата , върху които да се опре компаративния анализ ; индикатори и начини за измерване на стабилността ; институционални характеристики на политическите системи и мястото на кабинетите в тях ; формални и фактически атрибути на процесите , свързани с конституиране на правителствените кабинети в зависимост от профила на политическите режими - демократични , авторитарни , хибридни . Политическата стабилност и ефективност са обгрижени от ресурсите на „ неоинституционализма“ , но приетата - макар не отчетливо експонирана - теза , за комплексната несигурност във времето на социални промени , имаща далеч по-сложна „ демо-детерминираност“ , наорява и питания, оставащи отворени , извън активираната институционална платформа на изследователския дискурс - за социалните импликации , за диверсивните форми на дискусия в националните общности , за артикулацията на политическа култура и традиции в политическото строителство и пр. разнопосочни фактори на стабилност-нестабилност .

Понятието стабилност , индикаторите – респективно , методите за измерване на правителствената стабилност и сравнителния анализ на ефективността на правителствата и управлението са тематичните акценти в първата глава , превърнали я в теоретична платформа на успеха на изследването . Стабилността е мислена като състояние на политическия живот , проявяващо се в устойчивостта на политическите институции , като условие за ефективно функциониране на обществената система , съхранявайки структурата и качествена ѝ определеност , а прехода от еднопартийна към многопартийна система , като условие-възможност на компаративния анализ. Мимиходом е отбелязано наличието на методологически дефицит / основание за принос/ , т.е. изследването на стабилността и ефективността не се радва на самостоятелна обосновка , а се адаптират „ западни “ теоретико-методологични разработки към различна обществено - политическа среда (илюстрирано , с припомнени различия в осмисляне на съдържанието на понятиен апарат в различни културни пространства - технократ и технократско правителство , например)...

Продуктивният опит за концептуализиране на стабилността и ефективността е надграден с регистрация на индикатори и маркери за измерване и на институционално режисирани атрибути в процеса на формиране и функциониране на правителствата . Приетият институционален подход повлиява идентификацията на индикаторите/инструменти на анализ като : законово формализирани мероприятия и процедури , влияещи върху формиране на политическите кабинети ; партиен състав на правителствата ; електорална сила на партиите , идеологическо позициониране на правителствата , конституционно обгрижени принципи на политическия процес , външни контакти и пр. Усещането , че индикаторите не са „ достатъчни “ за анализ на стабилността е наложило опериране и с единици за нейното измерване - продължителност на кабинетите , оцеляване , предубедена нестабилност на правителствата и т.н.

Признанието , че стабилността , независимо от усилията за операционализирането ѝ остава абстрактна и най-вече спорна , е наложило и осмислянето ѝ в контекста на свързаността стабилност-ефективност . Ефективността е мислена като структурираност, сиреч , мяра , доколко вътрешната конструкция на кабинета отговаря на идеите за продуктивност и отговорност (на кабинета като цяло и на отделните му компоненти). Не е negliжирано разнообразието от характерни за страните от Източна Европа модели на управление – полупрезидентски, президентски , парламентаризъм и специфицираните им форми на проявление , с проекции върху стабилността и ефективността и е предложено работно определение на политически режим , като институционален набор от основни формални и неформални правила, структуриращи властовите отношения . Ресурсите на разработения категориален апарат (намерил в общи линии работни спецификации в политическата наука) е приложен в различна политическа среда , характеризирана с особености в превъплъщението и разнопосочни тежнения в еволюцията на политическите форми на управление , в

конституиращите механизми , регламентиращи процедурите в отделните страни и т.н.

Втората глава е панорамен „ институционален преглед “ на емпирично поле , деклариращо разнообразие от законово регламентирани форми на формиране , функциониране и оставка на правителства. Приети индикатори на таксономията , разшифроват профила на модели , в които се обективира властовия потенциал , като реконструкцията не идентифицира - а и фокусът върху формализираната политическа технология не поставя такава задача - енергийните фактори на промените , на тежненията към една или друга практика . Така автократичният режим в Азербайджан , авторитарният полупрезидентски на Беларус , в еволюционна перспектива - „сврхпрезидентския “ полупрезидентализъм на Русия и хибридни режими в Армения , Грузия ,Украйна и Молдова са като че ли автономна продукция на елитите – на езотерично политическо творчество. Характер на констатацията, има и белязаната с различия стабилност на правителствените кабинети , чиято съдба предимно е решавана в политическата технология на формалните предписания , безотносително към обществените нагласи . Обобщени изводи-в страните от Източна Европа доминира полупрезидентският модел , предопределящ различия в институционалните , политически и правни измерения на функциониране на правителствата , в сравнение с държавите от Западна и Централна Европа ; упражняването на власт, в значима степен е ресурс на неформални "информационни връзки“ между политическите единици ; стабилността не винаги е ефективна , макар да е предпоставка за това ; правителствената стабилност не е алтернатива на управленската , а една от възможните предпоставки за това и т.н.

Сравнителния анализ на атрибутите и индикаторите на стабилност в третата глава, предоставя любопитни свидетелства на емпирично базирана „ класация “ на стабилността , отразила различия в политическите режими (авторитарните Азербайджан и Беларус в полето на автократичните практики са най-стабилни, а Русия - със средни показатели). Емпирично режисирана класация , но обобщението , че авторитарните режими са с по-висок индекс на стабилност спрямо демократичните , се нуждае от допълнителна аргументация . От допълнителна подкрепа се нуждаят и други емпирично обгрижени констатации : по-стабилни (като продължителност на функциониране) са непартийните правителства ; по-дълго управляват коалиционните правителства в сравнение с еднопартийните ; в контекста на идеологическите прескрипции , най-стабилни са „ персоналните “ кабинети , а най-нестабилни - религиозните и националистическите ; стабилността не зависи от вида избирателна система и т.н и пр. Вероятно , обобщенията от емпиричната картина на политическия живот декларираат верността на констатациите , ала е потребна аналитична призма , която да отговори на тези и ред други въпроси , като - наистина ли в Източна Европа функционират предимно непартийни правителства и наистина ли отсъства либералната демокрация в това пространство на „ хибридни “ режими ? И ако идеологическата пъстрота и поляритет са негативно корелирани със стабилността , ако

пропорционалните избирателни системи формират партийни правителства , белязани с по-ниска степен на стабилност, а продукцията на мажоритарните и смесените избирателни системи са непартийните правителства - то тези констатации се нуждаят от допълнително аналитично обгрижване , което едва ли ще остане само в полето на институционалността.

Аналитичният профил на четвърта глава е обсебен от ефективността , като проекция на теоретическа споделеност , че проблемите на стабилността са свързани с отношението стабилност – ефективност . Регистрирани са маркери за ефективност - процеси на формиране и контрол , успешност , имплементации на правителствата , интеракции между гражданско общество и държава и пр. Любопитни резултати , при прилагане на различни маркери : най-високи показатели за комплексна ефективност на управлението - Армения и Грузия , на другия полюс - Русия и Беларусия ; при приложен маркер институционален профил на бюрократичния апарат и „ индекс на управлението“ в най-добра позиция се оказват Грузия и Молдова , а прилагането на индекса “Bertelsman Transformation Index ” , ръкополага като най-развити в контекста на демокрацията и икономиката Молдова , Украйна и Грузия . Обобщенията- най-ефективно е управлението при парламентарните системи , а най-неефективно - при президентските режими...

Някои , не просто любопитни , резултати от прилагането на различни индексни единици поставят въпроси към обосноваването на направени изводи. Наистина , авторът е припознал проблемността на индексиранието с признанието , че директен комплексен индекс за ефективност на управлението е практически невъзможен , най-малко поради практически трудно постижим консенсус , що е ефективно управление на правителството . Но ако стабилност и ефективност на управлението не са задължително съизмерими , ако конституционните системи на управление не влияят върху ефективността на правителствата , то в този контекст , президентската форма , предоставила доказателства за най-слаба ефективност на управление в страните от Източна Европа , поради влияние на политическа култура и утвърдени властови рефлексии от общо съветско минало и т.н по-скоро е частен случай , без ресурс за обобщение , относимо към аналогични форми на управление .

Заклучението архивира постиженията , систематизирайки аргументираността на изводите : разработени са теоретически подходи за анализ на стабилността и ефективността , създадена е многостепенна методологическа платформа като ресурсна база за изучаване на проблема стабилност - ефективност ; методологията на сравнителната политология разкрива , че отношението стабилност- ефективност зависи от атрибутите за оценка на политическите системи ; в Източна Европа не е представена либералната демокрация , а хибридни и авторитарни политически режими и т.н и пр. Регистрираните в заключението изводи са аргументиран запис на постигнатото във впечатляващ изследователски процес , потвърдил основни измерения на авторска теза.

Претенцията за приноси като оригинална заслуга на автора е обоснована. С новост са белязани някои от тях , като : разработените теоретически подходи за анализ на стабилността и ефективността , създадената многостепенна методологическа платформа за анализ на проблема стабилност - ефективност на политическите системи, верифицираната инструменталност на политическите форми в контекста на стабилността и ефективността . Приносите са продукт на съотнасяне на изследователски постижения с равнището на постиженията на политическата теория върху територията на изследваната проблематика , а не малко от записаното като приноси в случая е директна проекция на изводи , записани в заключението – но със значимост , обогатяваща политическата наука. Редом с правещото впечатление високо теоретично равнище на реализация на тематичното предизвикателство , те са свидетелство , валидиращо съдържателно значимостта на изследователския продукт.

Реализираният на високо теоретично равнище изследователски продукт профилира възможностите за по-нататъшна работа за развитие на инструментариума на сравнителната политология . В него са демонстрирани дизайнерски проекции относно процесите на форматиране на правителствени кабинети , в контекста на стабилността и ефективността и практически рефлексии за подобряване на управленския капацитет на изпълнителната власт и не на последно място , ресурсите му са особено полезни в образователния процес.

Наличните 20 публикации като необходим реквизит , легитимиращ процедурата по защитата , представят съществени научни резултати върху аспекти на дисертационния труд и специфични изследователски интереси . Авторефератът - във второто му издание- отразява в основни линии , основополагащи смислови конструкции в съдържателната логика на изследването.

Постиганията ще приемат с лекота предизвикателствата – бележки , продукт на неизбежни „доктринални съмнения“ :

-доктриналните стратегии , различните теоретически подходи като съществена част от методологическата платформа , активирала „ неoinституционалния подход “ са осигурили ресурсно изследването , но то не би ли спечелило от известно „социологизиране“ с други особено значими и действени фактори-производители на социално-политически значения със системен ефект , отвъд формализираното пространство на институционалния подход ;

-дали няма да се обогати изследването , ако панорамния обзор на сравнителни характеристики на политическото пространство се сдобие с по-релефна реконструкция на връзките , проектращи съдържателни основания в профила на промените от развитието на вътрешната и външна среда на политическите процеси;

- инструментализирането на политическия анализ , сиреч, индексите , маркерите, признаците и пр., на свой ред трябва да бъдат обосновавани и най-вече допустимостта на приложимост към естеството на изследваните процеси. Известно е , политическите отношения са непредикативни в смисъл , че утвърждаването на нещо , или отричането

на нещо в тях репликира широко проблемно поле пред всяко възможно – с претенция за строгост - описание;

-допълнително редакционно саниране на текста , би елиминирало и впечатленията за противоречивост в записани позици , изводи и пр.

Критичните бележки не проблематизират правещите впечатление достойнства на представения за защита дисертационен труд , като продукт на сериозна теоретическа работа и мащабен емпиричен анализ .Те припомнят - сложността на социално-политическата тоталност налага употребата на достатъчно комплексни подходи , за да се постигне адекватност на сложността на самия обект. Авторът е постигнал съществени неща в този контекст . Критичните бележки не са предизвестие за съществена проблемност в авторската монологичност , за съдържателни дефицити в теоретическата конструкция , или за съдържателно пре-редактиране на основополагащи аспекти.

В аналитично валидизираната идентичност на регистрираните постижения с приносен характер , са достойнствата на дисертационния труд на Збигнев Бялоблудски като завършено научно изследване . Демонстрирани са убедителни качества на задълбочен , критично мислещ изследовател , решил на високо теоретическо равнище значим изследователски проблем. Проектирани са теоретически хоризонти за плодотворна бъдеща работа .

Достойнствата на дисертационния труд „ Анализ на стабилността и ефективността на правителствата в политическите системи на страните от Източна Европа “ обосновават **положителната ми оценка** и ми дават основание да предложа на членовете на Научното жури да ги приемат с позитивен вот , като дадат на Збигнев Бялоблудски научната степен „доктор на науките“.

3.04.2018 г.

Проф.д-р А.Рангелов